

Vedlegg 2 - Estetikk, arkitektur og byform

1. Formål

Formålet med bestemmelsene er å ivareta og utvikle Hamars særpreg, gode kvaliteter og stedsidentitet, gjennom utforming av bebyggelse, offentlige byrom og gater og omgivelsene for øvrig.

I alle byggeprosjekter skal det legges sterk vekt på estetiske og arkitektoniske kvaliteter.

2. Krav om dokumentasjon

- a. I alle plan- og byggesaker skal det inngå en redegjørelse for og dokumentasjon og vurdering av tiltakets estetiske sider, både i forhold til seg selv, omgivelsene og fjernvirkning. Forslag til belysning, farger og materialer skal vedlegges byggesøknaden. Det skal også gjøres rede for utforming av sekundære bygg som garasjer, boder, søppelanordninger, sykkelstativ, "småsamlere" med mer.
- b. Hamar kommune kan stille krav om at en stedsanalyse utarbeides for å få fram hva som er viktig i den aktuelle saken. En stedsanalyses konklusjon skal være førende for tiltak i det aktuelle området.

Kravet om dokumentasjon og redegjørelse kan oppfylles ved utarbeidelse av plan, snitt og fasadetegninger av bygningen, perspektivtegninger, fotomontasje e.l. og snitt-tegninger som viser hvordan eksisterende og nytt terrengnivå tilpasses tiltaket. I større/komplekse byggesaker vil det være aktuelt å utarbeide 3D-modeller og liknende.

Hvilken dokumentasjon som er nødvendig i den konkrete sak må avklares med kommunen i en dialog eller i tilknytning til forhåndskonferanse.

3. Tilpasning til landskap og naturelementer

- a. Tiltak skal plasseres slik at de bidrar til at tettsteder og næringsområder får en visuelt klar form og markert avgrensning, jf SMAT-planen.
- b. Bygg og anlegg skal plasseres og utformes slik at de står i et godt forhold til landskapet og i størst mulig grad tilpasser seg eksisterende terreng og naturelementer. Nye tiltak skal ikke ødelegge den estetiske verdien av elementer som elver, bekker, strandlinjer, geologiske forekomster, større trær, skogholt eller koller som er viktige karaktertrekk i området.
- c. Nye bygg og anlegg skal plasseres og utformes slik at arealer langs vassdrag og i strandsonen er og framstår som tilgjengelige og attraktive for allmennheten.

- d. Synlige skjæringer som følge av sprengning skal unngås. Skjæringer og fyllinger, små eller store, skal opparbeides på en naturlig god måte og avrundes mot eksisterende terreng. Forstøtningsmurer skal planlegges sammen med bebyggelsen og skal utføres i varig materiale som er vanlig å benytte på stedet.
- e. Ved gjennomføring av estetisk uheldige terrenginngrep kan kommunen innenfor lovens rammer kreve avbøtende tiltak for å oppnå et godt estetisk resultat.

4. Utbyggingsmønster

- a. Bygninger og anlegg skal plasseres og utformes slik at de styrker det offentlige rom (gater, plasser, parker).
- b. Dersom det er en klar tomte- og/eller bygningsstruktur, klare etablerte bygningsrekker, eller på annen måte en lett forståelig orden, skal nye tomter og bebyggelse følge denne. Dette gjelder også ytre form, volum og grunnflate, materialbruk, farger med mer. I områder med særlig synlige / eksponerte tomter skal det stilles strenge krav til tomtestruktur og til plassering og arkitektonisk utforming av byggverk.
- c. Dersom tomteinndelingen er uregelmessig, husene er plassert forskjellig på tomtene eller begge deler, skal det gjennom analyse avklares hvordan ny bebyggelse på beste måte kan bidra til å skape bedre orden og helhet i området.
- d. Ved fortetting i etablerte småhusområder bør det vurderes om det er mulig å plassere tilbygg eller nye bygg inntil og/eller på rekke med eksisterende bebyggelse (lineær struktur)¹, med et mål om å bevare og styrke bebyggelsesstruktur og sikre god dybde på hagearealer for alle boliger.
- e. I enebolig- og rekkehusområder skal forhagebelter på min. 5 meter opprettholdes eller etableres. Ved utbygging i forhagebelter kan bare mindre bygninger i en etasje tillates. Det kan stilles krav om beplantning. Avstanden til regulert veg skal ikke være mindre enn 2,0 meter.
- f. I områder med spesiell karakter (det kan ha å gjøre med tidsperiode, karakter/særpreg, volum, byggelinje materialbruk, tomteopparbeidelse, -form eller størrelse) kan kommunen avslå nybygg selv om tomteutnyttelsen teknisk sett gir rom for det. Dette gjelder for eksempel enhetlige områder med særlig karakter eller kvaliteter, som Sagatun, deler av Holset, m.fl. Dette kan også gjelde områder med nyere villabebyggelse, tett/lav bebyggelse, rekkehusområder eller blokkbebyggelse.

¹ Sammenhengende bebyggelse gir mulighet for å fravike avstandskrav til naboeiendom. En "ideell" fortetting gir gode hagearealer og en god struktur på bebyggelsen. Det forutsetter at naboer samarbeider for å dele inn nye tomter.

- g. I gårdsbebyggelse skal tundannelse videreføres og gjenopprettes der den er gått tapt.
- h. Ved unntak fra bestemmelsene kan kommunen kreve at det utarbeides reguleringsplan for tiltaket.

I eksisterende tettbebyggelse skal nybygging skje på en slik måte at den ivaretar kvalitetene i området og forsterker områdets identitet.

I områder der høydedrag, veger eller andre landskapstrekk har vært førende for plasseringen av bygninger, skal disse prinsippene videreføres i ny bebyggelse

Med tomtestruktur menes størrelse, form med mer.

Med bebyggelsesstruktur menes bygningsvolumer, høyder, takvinkler, bygningenes plassering og forhold til hverandre, byggelinjer med mer.

5. Bebyggelse og anlegg

- a. Alle nye bygg skal videreføre god byggeskikk og tilføre Hamar god arkitektur.
- b. For nye bygg i etablerte områder skal volumer, takformer og materialbruk sees i forhold til det helhetlige arkitektoniske bygningsmiljøet i området.
- c. Tilbygg til boliger skal som hovedregel plasseres og utformes slik at den eksisterende bygningens typiske karakter opprettholdes i et godt samspill med tilbygget. Tilbyggets størrelse, høyde og utforming skal vurderes i forhold til den virkning det vil gi i den eksisterende bebyggelsen på stedet.
- d. Tilbygg og /eller ombygging av andre større bygninger og anlegg skal vurderes i forhold til det helhetlige arkitektoniske uttrykket, og tilpasses omgivelsene.
- e. Balkonger og verandaer skal styrke det helhetlige arkitektoniske uttrykket i tillegg til de funksjonelle krav. For nybygg skal balkonger og verandaer være helt eller delvis inntrukket i bygningen og ikke virke dominerende.
- f. Søppelanordninger som er plassert nærmere offentlig veg enn tre meter, skal skjermes fra veg og hovedinngangsparti. For større søppelanordninger kan kommunen kreve at det integreres i byggverk eller skjermes med vegg og/eller med beplantning. Småsammlere skal gis en god utforming og plasseres slik at de ikke er til vesentlig sjenanse for omgivelsene.
- g. Gjerder skal utformes på tradisjonelt vis (for eksempel stakitt) i områder med eldre bevaringsverdig bebyggelse. Gjerder langs hovedveger i tettbygde områder skal fortrinnsvis oppføres som flettverksgjerde med toppbeslag med maks 1 m høyde.
- h. Levegger skal fortrinnsvis knyttes til uteplasser, og ha en estetisk utforming tilpasset tilhørende bygning.
- i. Markiser skal i form og farge tilpasses bygningsmiljø.

- j. Antenner og varmepumper skal oppføres slik at de er minst mulig skjemmende med hensyn til plassering, farge, materialbruk og størrelse.
- k. For bygning, konstruksjon eller anlegg etter pbl §30-5 og byggesaksforskriften §4-2 (anleggsrigg) som er sentralt plassert i tilknytning til det offentlige rom kan kommunen stille krav til utformingen slik at tiltaket ikke blir unødvendig skjemmende.
- l. Det tillates ikke bruk av containere til lagring ut over 2 mnd. Behov for lagringsplass må løses ved oppførelse av bygning eller tilbygg til eksisterende bygg.
- m. Der forstøtningsmurer, inkl. evt. gjerde, får en høyde over 1 meter mot offentlig veg, skal muren trappes med beplantning for å ivareta det regulerte hagebeltet.

Svalganger i boligblokker bør unngås av hensyn til bokvalitet.

Bruk av tre skal etterstrebes der det passer med eksisterende omgivelser og steds karakter. Spesielt gjelder dette for offentlige bygninger.

6. Farge og belysning

- a. Farger på byggverk skal avstemmes med omgivelsene. Det kan stilles krav om godkjenning av fargebruk på nye større bygg og anlegg.
- b. For større bebyggelse eller bebyggelse som står i en tydelig sammenheng kan det stilles krav om tillatelse til å endre farger. I søknaden skal det angis fargekoder og gjøres rede for originalfarger. Det bør utarbeides fargelagte fasadetegninger som tilnærmet viser den aktuelle fargebruk.
- c. Lyssetting skal i hovedsak sørge for at mennesker kan lese sine omgivelser også i mørket. Inngangspartier, parker, parkeringsplasser, gater og byrom skal gis en avstemt belysning som gir trygghet. Direkte belysning av bygningsfasader tillates ikke med mindre det bidrar til å framheve viktige karaktertrekk i bybildet og er forankret i plan eller byggetillatelse.

Viktige karaktertrekk i bybildet kan være monumentale bygninger med offentlig interesse, bygningsfasadene rundt sentrale torg og plasser eller andre elementer som skal være synlige.

7. Hamar sentrum

- a. I sentrum skal bebyggelsen utformes og plasseres slik at den understreker terrengets form.
- b. Kvartalsstrukturen i Hamar skal bevares, og gjenopprettes der den er gått tapt. I kvartalstrukturen skal opprinnelig tomtstruktur legges til grunn for utforming av nye bygninger og for påbygg av eksisterende bygninger. Sammenhengende, ensartet påbygg over flere ulike bygninger i et kvartal tillates ikke.

- c. Siktlinjer til Mjøsa fra tverrgater i sentrum skal opprettholdes, og skal gjenskapes der de er gått tapt. Dette gjelder både i forhold til byggverk og vegetasjon.
- d. I kvartalsbebyggelsen skal balkonger fortrinnsvis være inntrukket i bygningen og ikke virke dominerende. For balkonger er maksimum utstikk ut over fasadeliv 60 cm. Minimum høyde over gatenivå er 4 meter.

I sentrum og i byggeområder for bybebyggelse skal områdenes urbane kvaliteter utvikles. Det skal bygges ut i samsvar med Hamars karakter som småby. Hovedstruktur og preg skal tas vare på.

Bygg og anlegg skal utformes med respekt for omgivelsenes særpreg med hensyn til volum, form og materialbruk. Det skal avveies om bygninger skal utformes som identitetsskapende elementer (signalbygg) i bylandskapet. Dette er særlig aktuelt for offentlige institusjoner, idretts- og kulturbygninger.

Ved påbygging eller ombygging skal hver enkelt bygning gis en helhetlig god utforming, slik at den fremstår tydelig som en bygning med klar karakter og særpreg. Oppbryting av en bygnings helhetlige karakter som følge av fasadeendring tilpasset ulike virksomheter/leietakere i bygningen bør unngås.

"Gammelhusbukta", det sentrale "Mjøsrom" som Hamar sentrum ligger ned mot mellom Høyensalodden og Tjuvholmen, skal utvikles slik at det fremstår klart avgrenset.

De sentrale byrommene i Hamar sentrum skal utvikles med individuelt særpreg. Strukturen som ligger til grunn for Hamars gamle byplan (1848) skal videreføres slik at alle bebygde kvartaler kan forholde seg til et tilstøtende åpent byrom.

8 Høyhus og bygg som utfordrer byens skala

Det skal legges fram ulike forslag til løsninger før kommunen behandler en søknad om høyhus eller andre bygg som vesentlig bryter med byens skala.

Høyhus defineres som bygninger høyere enn 12 etasjer eller over 35 meter. I Hamar legges også de samme prinsippene til grunn for bygning som vil bli vesentlig høyere enn omkringliggende bebyggelse. Retningslinjene gjelder også for bygninger som i volum bryter vesentlig med byens skala. Hamar kommune anbefaler et det avholdes arkitektkonkurranse om slike byggeprosjekter.

Hamar skal ikke preges av høyhus i bybildet. I helt spesielle tilfeller kan det likevel være aktuelt å tillate oppføring av høyhus. Hamar kommune vil sette særlige krav til prosess for eventuelle utbyggingsønsker om høyhus eller andre bygg som vesentlig utfordrer byens skala.

9. Veger, gater og p-plasser

- a. Busslommer, leskur, sykkelparkering, autovern m.m. skal utføres på en måte som styrker den estetiske kvaliteten på rom knyttet til gater og veganlegg.

- b. Ved varig eller midlertidig behov for fysisk oppdeling skal det brukes pullerter av kvalitet og på en slik måte at det styrker den estetiske kvaliteten på rom knyttet til veger og gater.
- c. Der støyskjermer oppføres, skal de utformes slik at de gir kvalitet og gode rom knyttet til veg og gate. Støyskjermer kan bare oppføres for flere eiendommer. Støyskjerm mot gate foran enkelteiendom tillates ikke. Støyskjermer langs samme hovedveg skal utformes med variasjon men slik at de gir et gjenkjennelsespreg.
- d. Større parkeringsplasser i tettbygde strøk skal merkes og brytes opp med rabatter, beplantning og nødvendig skilting og pullerter. Areal for primært gående skal tilrettelegges gjennom parkeringsanlegget. Mot andre eiendommer skal det rundt parkeringsanlegg foretas beplantning med min. 2-5m sammenhengende trerekke.
- e. Opparbeidelse eller utvidelse av parkeringsplasser i spredt bebyggelse skal utføres med god tilpasning til omgivelsene, når det gjelder plassering, størrelse, hvordan fyllinger og skjæringer avsluttes mot eksisterende terreng. Ved fyllinger skal det vurderes behov for å markere avslutningen på parkeringsplassen med rabatt/gjerde eller lignende.
- f. Mellom bensinstasjon og veg skal det etableres rabatter med beplantning.

For at veger og gater skal oppfattes som attraktive for gående og syklende, er det i utgangspunktet uønsket med støyskjerming langs gate og veg i tettbebyggelse i form av skjermmer eller voller i eiendomsgrensen. Så langt som mulig, skal trafikkstøy dempes ved lokal skjerming av uteoppholdsplass og evt. fasadeisolering. Støyskjermer bør utformes med lommer med beplantning. Der det er plass, bør nedre delen av støyskjermen utføres med beplantet voll.

10. Oppheving av tidligere "estetiske retningslinjer"

Bestemmelsene om estetikk, arkitektur og byform trer i kraft ved vedtak av kommuneplanens arealdel. Fra samme tid oppheves vedtekt "Estetiske retningslinjer" til plbl §74 nr. 2, vedtatt 30. april 2006.